

HIDIS – Prvi znanstveni skup o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku

Milvia Gulešić-Machata, Jasna Novak-Milić, Sanda Lucija Udier

Pod pokroviteljstvom Sveučilišta u Zagrebu sredinom listopada održan je prvi znanstveni skup Hrvatski kao drugi i strani jezik, koji se bavio poučavanjem i proučavanjem hrvatskoga onih koji ga uče kao neizvorni govornici. Skup je na jednome mjestu okupio najrazličitije stručnjake koji se bave tim interdisciplinarnim područjem: teoretičare učenja i usvajanja jezika, lektore i nastavnike hrvatskoga kao stranoga i drugoga na hrvatskim i inozemnim obrazovnim ustanovama. Izlaganjima, posterima, predstavljanjem knjiga, priručnika i programa sudionici Skupa pokazali su kako je to područje znatno napredovalo posljednjih godina.

1. UVOD

Ove je godine 14. i 15. listopada održan znanstveni skup Hrvatski kao drugi i strani jezik (kraticom HIDIS). Organizirao ga je Odjel za kulturu hrvatskoga jezika Hrvatskoga filološkoga društva s Hrvatskom maticom iseljenika kao suorganizatorom. Predsjednica Organizacijskoga odbora bila je Zrinka Jelaska, a predsjednik Programskoga odbora Josip Silić. Organizaciju skupa potpomogli su i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Filozofski fakultet, Matica hrvatska i Školska knjiga. Otvaranje i izlaganja održani su u prostorijama Matice hrvatske, a posterska sekcija, predstavljanje knjiga i programa, te domjenak u prostorijama Hrvatske matice iseljenika.

Tim je skupom napokon objedinjeno djelovanje različitih hrvatskih stručnjaka koji se posljednjih petnaestak godina u Hrvatskoj sve intenzivnije znanstveno bave različitim dijelovima ovoga sve važnijega područja za kroatistiku. Zbog velikoga zanimanja stručnjaka iz inozemstva, koji su sudjelovali u radu i kao izlagači i kao slušači, skup je, iako je prvi, dobio međunarodni karakter. Tako je i hrvatski jezik ušao u skupinu jezika kojima se posvećuje nužna pozornost kao jeziku kojim se ne vlada izvorno, nego njime treba ovladati. To za svoj državni i većinski jezik ne rade samo strani stručnjaci čiji je jezik svjetski, nego i mnogi drugi stručnjaci manjih jezika,

tj. jezika koji se manje uče, uključujući i druge slavenske jezike. Provode se teorijska i primijenjena istraživanja koja često dovode do znanstvenih spoznaja, o samome jeziku koji je u središtu pažnje i općenito. Na temelju teorijskih promišljanja razvijaju se prikladni pristupi i metode, sastavljaju prikladni programi za učenje i poučavanje, pišu se udžbenici, priručnici i rječnici te se izrađuju različiti nastavni materijali, naročito računalni. Navedena se djela potom proučavaju kako bi se dokazala njihova primjerenost. Iako je radova o hrvatskome za neizvorne govornike ili višejezične govornike bilo i prije, i u Hrvatskoj, a posebno u inozemstvu, sustavna su proučavanja koja se bave različitim dijelovima toga interdisciplinarnoga područja vrlo mlada. Međutim, zanimanje za hrvatski jezik sa stajališta proizvodnje raste iz dana u dan i sve se više kroatističkih i drugih stručnjaka njime bavi: a to su osim lingvista, psiholingvista i sociolingvista i mnogi mladi primijenjeni lingvisti, posebno predavači i suradnici *Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture*, lektori i suradnici *Croatiuma – hrvatskoga za strance* na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, brojni lektori hrvatskoga jezika na stranim sveučilištima i drugi koji izvode nastavu hrvatskoga kao stranoga i drugoga jezika. Za to područje sve više zanimanja pokazuju i drugi jezični stručnjaci, posebno oni koji se bave drugim jezicima, jer su mnoga osnovna načela i spoznaje zajedničke svima. Do sada u Hrvatskoj nije bilo specijaliziranoga stručnoga ili znanstvenoga skupa koji bi se bavio upravo tim područjem znanosti, a područje je znatno napredovalo i broj se istraživanja na njemu jako povećao. Zbog toga je hrvatska jezikoslovna javnost jedva dočekala *Prvi znanstveni skup Hrvatski kao drugi i strani jezik (HIDIS)*. Spremnost s kojom su 64 stručnjaka prihvatila iznijeti rezultate svojega bavljenja hrvatskim kao stranim i drugim jezikom na tome skupu govori koliko je to područje zanimljivo, važno i perspektivno. I među sudionicima i među slušateljima našli su se osim kroatista i drugi jezikoslovci koji proučavaju hrvatski uz druge jezike ili poučavaju ili su poučavali hrvatski u okolini gdje se ti drugi jezici govore: slavenski (poljski, češki, slovački, slovenski, bugarski, ukrajinski, rusinski, ruski), germanski (engleski, njemački, švedski, nizozemski), romanski (talijanski, francuski, rumunjski, španjolski), te mađarski i finski, potom fonetičari, opći lingvisti, informatičari, metodičari i pedagozi.

2. OTVARANJE SKUPA

Na otvorenju i u pozdravnome dijelu Skupa prva je govorila Vlasta Vizek-Vidović, prorektorica za međunarodnu suradnju *Sveučilišta u Zagrebu*. Istaknula je važnost hrvatskoga jezika kao stranoga i drugoga u stvaranju kulturnih mostova i internacionalizaciji Sveučilišta. Za primjer je navela nizozemski model gdje se studentima nude nastavni sadržaji na engleskome

jeziku, ali se istodobno omogućuje i uvjetuje učenje nizozemskoga jezika pa je proces internacionalizacije dvosmjernan. Slično se želi i očekuje i za hrvatski jezik. Istaknula je kako treba raditi i na motivaciji za učenje hrvatskoga kao stranoga i drugoga jezika. Zatim je govorila Jasminka Novak, ravnateljica Zavoda za prevođenje *Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija*, koji treba prevesti cjelokupnu pravnu stečevinu Europske unije na hrvatski jezik do dana ulaska Republike Hrvatske u nju, a prevodi i dokumente hrvatskoga zakonodavstva na engleski jezik za potrebe pregovora. Strateški je cilj Republike Hrvatske postati službenom članicom Europske unije kojoj je višejezičnost u temeljima. Da bi se postigli ciljevi kao što su globalizacija, sloboda pružanja usluga, mobilnost radne snage i studenata te međunarodno priznavanje kvalifikacija, nužno je znanje jezika. Ministarstvo europskih integracija donijelo je 2002. Akcijski plan za usavršavanje, znanje i mobilnost, čiji je obrazovni cilj poznavanje materinskoga jezika i još dvaju jezika Unije. Jasminka Novak govorila je o svojoj viziji uporabe plodova HIDIS-a, naglasivši da je akademska perspektiva Skupa jasna, ali da je važna i inicijativa da učenje hrvatskoga jezika postane sredstvo promicanja i jako marketinško sredstvo Republike Hrvatske. Sanja Sütto, načelnica Odjela za pojedince Uprave za međunarodnu suradnju *Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa*, pohvalila je znanstveni i stručni pristup sudionika Skupa i govorila o odnosu Ministarstva prema hrvatskome kao drugome i stranome jeziku. Ministarstvo organizira i financira nastavu hrvatskoga jezika u inozemstvu jer je to značajan hrvatski strateški interes zbog hrvatskoga iseljništva i radi predstavljanja hrvatske kulture. Dva su glavna sustava koja organizira Ministarstvo: hrvatska nastava od prvoga razreda osnovne do 12. ili 13. razreda srednje škole i rad lektorata hrvatskoga jezika u svijetu, odnosno studij hrvatskoga jezika na stranim visokoškolskim ustanovama. U oba sustava hrvatski kao strani i drugi jezik uče vrlo različiti polaznici. Hrvatska nacionalna manjina u Srbiji i Crnoj Gori ima program učenja hrvatskoga u cijeloj obrazovnoj vertikali. Lektorata hrvatskoga jezika ima ukupno 70, od toga su 34 službena razmjenska lektorata u 20 zemalja, a 36 ih je samostalno, što znači da nisu u nadležnosti Ministarstva. Sve lektorate Ministarstvo opskrbljuje literaturom i drugim nastavnim materijalima te podupire stručno usavršavanje lektora tako što lektorima organizira hospitacije na *Croatiumu* i godišnji stručni seminar. Financijski i organizacijski podupire strane studente koji uče ili studiraju hrvatski kao strani i drugi jezik dodjeljujući godišnje 50 jednosemestralnih stipendija za *Croatium*, 15 jednomjesečnih znanstveno-istraživačkih stipendija, jednogodišnje stipendije za stručno usavršavanje, 40 stipendija za *Zagrebačku slavističku školu* i tri studijska boravka. U planu je i otvaranje novih lektorata u Buenos Airesu, Santiagu de Chileu, Stockholmu, Melbourneu i Ateni. Hrvatska je nastava u inozemstvu važna i zato jer priprema one koji će jed-

noga dana studirati hrvatski jezik kao strani i drugi. Ona se organizira za učenike osnovnoškolske i srednjoškolske dobi, za djecu hrvatskoga podrijetla koja imaju jezično predznanje (jer im je hrvatski obiteljski jezik) i za drugu djecu koja nemaju nikakvo predznanje. Obuhvaća obrađivanje jezikoslovne građe i građe o hrvatskoj kulturi u prošlosti i sadašnjosti, s naglaskom na suvremenome stanju (kako bi učenici stekli što točniju sliku o Republici Hrvatskoj), a jedan joj je od ciljeva i razvijanje osjećaja pripadnosti Hrvatskoj. Postoji nekoliko tipova nastave: konzularna nastava u nadležnosti Ministarstva, integrirana nastava koju nude same zemlje primateljice i nastava koju organiziraju hrvatske zajednice i katoličke misije. Izrađen je i moderan kurikulum hrvatske nastave u inozemstvu u kojem su naglasci stavljeni na ciljne rezultate i željena postignuća. Hrvatsku nastavu pohađa oko 6300 učenika, a izvodi je oko 90 učitelja. Plan za neposrednu budućnost informatizacija je nastave, ponovno pokretanje nastave u Makedoniji, ulazak hrvatskoga jezika kao izbornoga predmeta u crnogorske devetogodišnje škole, proširenje mogućnosti polaganja hrvatskoga jezika na završnome ispitu u gimnazijama i realkama u njemačkoj pokrajini Baden-Würtemberg i uvođenje nastave hrvatskoga jezika po ELCO modelu u Francuskoj. Skup je u ime *Hrvatske matice iseljenika* pozdravila i Silvija Letica, voditeljica Odjela za prosvjetno-kulturne djelatnosti. Prikazala je programe koje Matica organizira. To je prije svega suradnja s hrvatskim zajednicama u svijetu i nastojanje da mnogi hrvatski programi budu prisutni u hrvatskim zajednicama. Prioritetni su programi koje Matica promiče i suorganizira *Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture*, *Mala škola hrvatskoga jezika i kulture* u Novome Vinodolskom, *Hrvatski dani* za djecu, mladež, učitelje i roditelje, *HOLA* – projekt nastave hrvatskoga jezika i kulture u Latinskoj Americi i *LIN-CRO* – međunarodni tečaj hrvatskoga jezika u Zadru. *Sveučilišnu školu hrvatskoga jezika i kulture* organiziraju *Sveučilište u Zagrebu* i *Hrvatska matica iseljenika*. Ona je namijenjena mladeži hrvatskoga podrijetla i svima drugima koji žele naučiti hrvatski jezik. Sastoji se od 100 do 120 sati nastave, a nastava se odvija na trima razinama: početnoj, srednjoj i naprednoj koje su podijeljene na ukupno deset podrazina. Program hrvatske kulture i povijesti organizira Matica. To su akademska i terenska predavanja o kulturi i povijesti, stručno vođenje po kulturnim institucijama i studijski izleti. *Mala škola hrvatskoga jezika i kulture* u Novome Vinodolskom namijenjena je djeci od devet do 14 godina. Sastoji se od jezične radionice, kulturne i prirodne baštine te dramske, lutkarske, novinarske, sportske i zabavne sekcije. *Hrvatski dani* organiziraju se u hrvatskim zajednicama i sadrže jezik, kulturu, dramsku, lutkarsku i etnografsku radionicu, pričaonicu, filmski kutić, izložbu, susrete i razgovore. *HOLA* je udruga mladih hispanista kojima Matica organizira tromjesečne boravke u Latinskoj Americi kako bi u hrvatskim zajednicama poučavali hrvatski jezik.

LIN-CRO (skraćeno od *Lingua Croatica*) međunarodni je tečaj hrvatskoga jezika u Zadru.

3. SEKCIJE

Poslije uvodnoga dijela započeo je rad u dvjema istovremenim sekcijama, A i B. O hrvatskome kao drugome i stranome jeziku i raznim temama u vezi s njime govorili su stručnjaci koji se njime bave. Nekima je od njih to jedno od glavnih područja znanstvenoga i stručnoga rada, drugima je to redovita ili glavna djelatnost (lektorima na hrvatskim i stranim sveučilištima), a nekima je to jedna od važnih djelatnosti (stručnjacima za druge jezike koji su imali priliku predavati hrvatski govornicima tih jezika).

Skup je obuhvatio 12 sekcija s različitim temama o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku u kojima se hrvatskome pristupilo lingvistički, psiholingvistički, sociolingvistički i lingvometrički, te informatički, teorijski i primijenjeno. Iako je teško napraviti posvemašnja razgraničenja, a i samo je interdisciplinarno područje hrvatskoga kao J2 vrlo slojevito, može se reći da su se izlaganja u sekciji A više bavila područjem nastave, programa i društvenih okolnosti učenja, dok su se izlaganja u sekciji B više bavila samim jezičnim obilježjima i razinama hrvatskoga jezika: kontrastivno ili razvojno.

3.1. Sekcije A

U sekciji A izlagači su se bavili školskom, gimnazijskom i fakultetskom nastavom hrvatskoga jezika u inozemstvu, ali i ovladavanjem hrvatskim u stranoj okolini, dvojezičnim i višejezičnim usvajanjem hrvatskoga od najranije do školske dobi, u što je uključena i okomita dvojezičnost, odnosno višejezičnost izvornih govornika hrvatskoga. Posebno su promatrana međujezična obilježja hrvatskoga u dodiru s drugim i stranim jezicima. Izlagači su se u toj sekciji bavili i prilagodbom postojećih i izradom novih programa primjerenih novonastaloj društvenoj, političkoj i jezičnoj situaciji u kojoj se hrvatski našao. Bavili su se i obrazovanjem nastavnika koji svoj hrvatski jezik trebaju znati gledati i prenositi s rjeđe promatrane strane, te njihovom međukulturalnom osposobljenošću da to čine. Bavili su se i sredstvima u nastavi, od tradicionalnih poput književnosti, preko stručno rjeđe preporučivanih, ali u poučavanju (i laičkome) hrvatskoga često rabljenoga poput pjesme, do modernih i sve prodornijih poput računalnih programa.

Hrvatski i inozemna nastava O položaju hrvatskoga jezika u obrazovnome sustavu Francuske, gdje je hrvatski moguće odabrati kao izborni predmet na maturi, govorio je Vlado Pandžić. Lucija Šarčević prikazala

je nastavu hrvatskoga jezika u Njemačkoj u osnovnim i srednjim školama, te u visokoškolskim ustanovama. Govorila je i o najčešćim poteškoćama s kojima se susreću nastavnici i učenici. Blaženka Martinović i Vlatka Štimac prikazale su rad lektorata na Sveučilištu u Bloomingtonu, u Sjedinjenim Američkim Državama. Osvrnule su se na najčešće poteškoće u nastavi, posebice na osobitosti učenja hrvatskoga kod tamošnjih studenata čija rijetka izloženost hrvatskomu jeziku dovodi do čestih razvojnih i prijenosnih odstupanja. U referatu Josipa Lasića i Staše Skenzića, kojim su autori dali i pregled ustroja i rada poljskih lektorata, posebno se prikazao kulturno-znanstveni pristup hrvatskomu jeziku koji je u Poljskoj zamijenio filološki program.

Usvajanje i učenje hrvatskoga u inozemstvu Boris Škvorc predstavio je rad Centra hrvatskih studija na Sveučilištu Mecuquarie u Sydneyju te govorio o značajkama jezika australskih Hrvata, tj. o jezičnom prijenosu i prilagodbi elemenata engleskoga jezika u jeziku hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka. Andrea Zorka Kinda-Berlakovich govorila je o jeziku gradišćanskih Hrvata od 1921. do danas, o njegovu položaju u školskome sustavu tijekom godina te o posljedicama koje su promjene u austrijskome zakonu ostavile na jezik tamošnjega hrvatskoga stanovništva. O njemačkome s hrvatskim riječima govorio je Jochen Raeche. U svojem radu polazi od pretpostavke da potomci hrvatskih iseljenika u Njemačkoj rabe njemačku sintaksu u koju ubacuju hrvatske riječi, što je posebno vidljivo u izboru reda riječi. Također se osvrnuo na njihovu čestu uporabu osobnih zamjenica, posljedicu prijenosa njihova materinskoga jezika, koja ih oda je kao govornike hrvatskoga kao J2. Ljerka Hofman prikazala je položaj hrvatskoga jezika na talijanskim fakultetima gdje se on često poučava pod nazivom srpskohrvatski jezik, ili u okviru predmeta koji se zove tako ili srpski/hrvatski. Potanko se osvrnula na rad i poteškoće u radu na lektoratu u Udinama te na povećano zanimanje za hrvatski jezik u tom dijelu Italije. O hrvatskome jeziku koji dobiva sve više na važnosti i u Sloveniji, kao stranome, ali i susjednome jeziku, govorile su Vesna Požgaj-Hadži i Tatjana Balažić Bulc. Hrvatski je jezik izborni predmet u slovenskim osnovnim školama, a na fakultetima se studira u sastavu južne slavistike.

Dvojezičnost i višejezičnost O poteškoćama s kojima se mali govornici manjinskih jezika susreću u učenju pisanja hrvatskoga jezika govorila je Jelena Kuvač. U svojem je radu pokazala da su pogrješke posljedica nerazvijenih predvještina pisanja, nepoznavanja jezičnih i ortografskih pravila te međujezičnih utjecaja. Irena Horvatić-Čajko govorila je o najranijemu jezičnomu razvoju izborno dvojezičnoga (hrvatski i njemački) djeteta

te o posebnostima koje donosi dvojezičnost neizvornih govornika. O trojezičnome je razvoju (engleski, njemački, hrvatski) dviju djevojčica govorila Ksenija Ivir-Ashworth te zaključila da je moguće postići komunikativnu sposobnost u svim trima jezicima. Međutim, ona se razlikuje ovisno o jeziku i kontekstu u kojem se rabi pa se može govoriti o situacijski kompetentnim govornicima. Marta Medved-Krajnović prikazala je slučaj prijelaza materinskoga jezika u drugi, tj. odumiranja hrvatskoga kao prvoga jezika kod trogodišnjega dvojezičnoga djeteta uslijed dominacije drugoga (engleskoga) jezika.

Jezik i međujezik Rad Dunje Pavličević-Franić i Sanje Marije-Sikirić bavio se međujezikom i međujezičnim poljem kao pozitivnim poticajima. Autorice smatraju nužnim da se te pojave tretiraju kao lingvistički potencijal: međujezično polje učenika treba u nastavi što bolje iskoristiti dok se ono ne zatvori. Velimir Piškorec izlagao je o (hrvatskome) standardu kao sustavu između organskoga govora (đurđevečkoga) i planskoga jezika (esperanta). Marko Alerić pokazao je kako svojstvena (imanentna) gramatika, tj. jezični sustav zavičajnoga idioma, može biti dobra osnova za stjecanje morfološke standardnojezične sposobnosti pa je u nastavi važno isticati sličnost između immanentne i normativne gramatike i povezivati novo sa starim znanjem.

Programi i prilagodba U trenutku kad Hrvatska stoji na pragu Europske unije, hrvatski se jezik našao u novim okolnostima, o čemu je govorio Antun Pavlin: povećano je zanimanje za hrvatski jezik, društvo i kulturu. S time u skladu nastavu će hrvatskoga jezika kao stranoga trebati moći i znati prilagoditi različitim vrstama učenika i njihovim potrebama. Rad čiji su autori Dinka Pasini i Antonio Juričić prikazao je usklađivanje razina programa *Croaticumu* s CEF-om u okviru bolonjske reforme. Navedene su temeljne značajke programa i njegove specifičnosti te opisani ciljevi jezičnih vježbi. O važnosti međukulturalne sposobnosti u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika govorile su Jasna Novak-Milić i Milvia Gulešić-Machata. U novim okolnostima nastava stranoga jezika mora, osim jezičnim, učenika osposobiti i općim i specifičnim znanjima o kulturi drugoga jezika, a s ciljem razvoja tolerancije i poštivanja druge kulture. Primjerima je to potkrijepila, ali i pokazala do čega dovodi nedovoljno poznavanje kulture drugoga jezika Nives Opačić. Također je upozorila na propuste u obrazovanju budućih lektora koji u strane zemlje odlaze ne znajući dovoljno o njima i njihovoj kulturi. U skladu s time založila se za pokretanje prikladnih programa za osposobljavanje hrvatskih lektora u inozemstvu.

Sredstva u nastavi Marija Korom govorila je o književnim tekstovima kao polazištu za poučavanje hrvatske kulture, stjecanju međukulturalne vještine i kulturalne sposobnosti u hrvatskome jeziku. Na tekstovima udžbenika hrvatskoga jezika za srednji stupanj, pokazala je i kako književni tekstovi mogu biti izvrstan predložak za usvajanje kolokacija. Angelika Kornfeind predstavila je računalni program namijenjen učenju gradišćanskoga hrvatskoga u osnovnim školama u Gradišću i govorila o tome zašto materijali za djecu u Hrvatskoj nisu primjenjivi u nastavi hrvatskoga jezika u gradišćanskim školama. Pokazala je interaktivne materijale koje je izradila da bi učenicima olakšala učenje i povećala njihovu motivaciju za učenje gradišćanskoga hrvatskoga. Marija Bošnjak pokazala je različite načine kako uporabiti glazbu u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika te kakve je rezultate takva nastava do sada pokazala u praksi. Tradicionalne i suvremene pjesme u nastavi hrvatskoga jezika imaju trojaku svrhu: izvor su novoga jezičnoga znanja, služe za usavršavanje jezičnih i komunikacijskih vještina, a također su jedan od načina za upoznavanje s hrvatskom kulturom i tradicijom.

3.2. Sekcije B

U sekciji B izlagači su se bavili odnosom hrvatskoga i drugih jezika na fonetskoj i fonološkoj razini, leksičkoj, sintaktičkoj, morfološkoj. Neki su tome pristupili kontrastivno, što je nužna predradnja za poučavanje i proučavanje razvoja hrvatskoga kao J2 u različitim jezičnim okolinama. Drugi su se bavili utjecajima i prijenosom obilježja drugih jezika na hrvatski. Treći su hrvatskome pristupali ističući dijelove koje bi trebalo dublje proučiti, tj. različita gramatička i ostala obilježja hrvatskoga sa stajališta jezične proizvodnje (kako ju proučavaju izvorni govornici) kako bi ona bila podloga za opise i spoznaje o hrvatskome sa stajališta jezičnoga primanja (kako njome ovladavaju neizvorni govornici).

Jezik i govor Hrvatski, ruski i ukrajinski fonološki sustav usporedili su Milenko Popović i Rajisa Trostinska. Vokali hrvatskoga i ruskoga jezika vrlo se malo razlikuju na razini jezika, ali na razini govora te su razlike velike. Obrnut je slučaj s ukrajinskim i hrvatskim vokalima: ukrajinski fonemi na jezičnoj razini (fonološkoj) pokazuju veće razlike u odnosu na hrvatski nego ruski vokali, ali u govoru (fonetici) razlike su manje. Radovan Lučić predstavio je interaktivni program za usvajanje izgovora *Slušaj, ponavlaj, gledaj!* Program se sastoji od tonskih zapisa glasova, riječi i rečenica popraćenih tekstom s fonetskom transkripcijom i prijevodima, videosnimkom položaja usta pri izgovoru te prikazima spektra i intonacije. Tema izlaganja Ines Šafarić, Ane Čalušić i Vesne Mildner bila je procjena izgovora hrvatskoga

kao drugoga i stranoga jezika na temelju zvučnih zapisa hrvatskih iskaza desetoro govornika kojima je materinski jezik engleski, njemački, španjolski, mađarski ili vijetnamski. Pokazalo se da su žene sklonije bolje ocjenjivati izgovor muškaraca.

Kontrastivna sintaksa Oblike za prošlo vrijeme u hrvatskome, ukrajinskome i rusinskome jeziku usporedila je Oksana Timko-Đitko. Analizirani se jezici razlikuju po broju oblika za prošlo vrijeme, a također po važnosti kategorije lica, broja, roda i vida u tvorbi oblika prošloga vremena. Clara Čăpăţină govorila je onaćinima prevođenja hrvatskoga perfekta na rumunjski jezik, a posebnu je pozornost posvetila kategoriji glagolskoga vida koja postoji samo u hrvatskome. Anita Peti-Stantić kontrastivno je prikazala glagolska vremena u hrvatskome i slovenskome jeziku, genetski, kontaktno i tipološki vrlo bliskim jezicima koji su zato vrlo poticajna građa za analizu. U radu Tomislava Frlete uspoređen je imperativ u hrvatskome i francuskome jeziku. Usprkos mnogim sličnostima, sustavi tih dvaju jezika nisu uvijek usporedivi.

Kontrastivni i strani leksik Na primjerima iz hrvatskoga i poljskoga jezika Ivana Vidović-Bolt pokazala je što otežava prevođenje frazema s jednoga jezika na drugi te se posebno usredotočila na one frazeme za koje ne postoji odgovarajući prijevodni ekvivalent u drugome jeziku i za koje su prevoditelji morali iznaći odgovarajuće rješenje. Ivana Olujić istražila je lažne parove u gradišćanskohrvatskome i karaševskohrvatskome u odnosu prema hrvatskome standardnome jeziku. Do njih je došlo zbog odvojenoga povijesnoga razvoja. Hrvatski idiomi iseljenika čuvaju arhaizme i rjeđe dolazi do pomaka značenja. Tatjana Dunkova govorila je o unutarjezičnoj sinonimiji i međujezičnoj interferenciji na primjeru hrvatskoga i bugarskoga jezika. Naglasila je važnost poučavanja uporabe prijedloga na razini konteksta i potrebu za kontrastivnim projektima. Zsivko Gorjanacz raščlanio je strane lekseme u santovačkome šokačkome govoru, među kojima je najviše posuđenica iz mađarskoga i njemačkoga jezika, ali i iz turskoga, srpskoga i drugih jezika. Neda Pintarić izložila je rezultate proučavanja pragmema i frazoprasmema sa sastavnicom voća, povrća, namirnica, životinja koje služe za hranu, jela, glagola jedenja i pijenja, dijelova tijela (grlo, usta i sl.) kao sastavnice povezane s jelom, okusa, kuhinjskoga pribora te kuhinje i predmeta u kuhinji u poljskome jeziku. Spomenula je i neverbalne i paralingvističke prehrambene prasmeme.

Riječi u kontekstu Bernardina Petrović izlagala je o važnosti poznavanja kolokacija i najčešćim poteškoćama u njihovu usvajanju u hrvatskome

kao drugome i stranome jeziku. Kolokacijska bi sposobnost trebala bi biti sastavni dio suvremenoga pristupa nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika. Marina Balent prikazala je leksički pristup, izvorno teorijski oblikovan za engleski, u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika. Pokazala je prednosti i nedostatke takvoga pristupa i nužnost da se u nastavi hrvatskoga jezika kao stranoga leksički pristup nadopuni i s formalnim poučavanjem gramatike jer se njime mogu učiti samo izrazi koji se rabe u čestim i konvencionalnim situacijama. Vlatka Blagus prikazala je poteškoće s kojima se susreće pri prevođenju računalnoga programa namijenjenoga učenju gradišćanskoga hrvatskoga na hrvatski standardni idiom. Arhaizmi i rijetke riječi u suvremenome svakodnevnome hrvatskome osnovni su razlozi zašto se program ne može izravno prevesti, već ga je nužno prilagoditi. Time se pokazala i razlika između rječničkoga i sadržajnoga sastava početnih ili ranih priručnika na materinskome jeziku koji u stranome okruženju služi za sasvim određene namjene i standardnoga jezika koji služi za opće sporazumijevanje.

Usvajanje posebnih riječi Izlagači u ovoj sekciji bavili su se riječima koje su (čak i u opisu hrvatskoga standardnoga jezika kao materinskoga za Hrvate) često zapostavljene. O usvajanju priloga u hrvatskome kao J2 govore su Maša Musulin i Željka Macan. Pokazale su kako stranci najviše upotrebljavaju količinske priloge, zatim vremenske, potom mjesne i načinske, a uopće ne rabe uzročne priloge. Naglasile su nužnost stvaranja vježbi za strance s prototipnom uporabom kako bi se studenti naučili upotrebljavati blisko značne priloge. Kohezijom kao pokazateljem jezične sposobnosti bavila se Marija Bilić, govoreći o četirima osnovnim vrstama kohezije u sastavcima učenika hrvatskoga kao J2. Rezultati su njezina istraživanja pokazali da učenici rabe različite vrste kohezije, najčešće referenciju, a uopće ne rabe elipsu. Česticama se bavila Gordana Hržica i pokazala kako je njihova značajna uloga u poučavanju hrvatskoga jezika kao J2 u neskladu s nedovoljnom pozornosti koja im se posvećuje. Čestice su nedovoljno ili neprikladno obrađene u hrvatskim gramatikama pa one ne mogu biti podloga nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga. Sanda Lucija Udier izložila je najčešće teškoće u poučavanju enklitika na početnoj razini učenja hrvatskoga kao J2 i ponudila pristup koji može olakšati učenje. Problematizira poznatu netočnu tezu o slobodnome redosljedu rečeničnih sastojnica u hrvatskome standardnome jeziku.

Usvajanje promjenjivih riječi Zrinka Jelaska i Tomislava Bošnjak prikazale su kako određena vrsta teksta (opisni ili događajni) može potaknuti učenike na češću uporabu određenih vrsta glagola, njihovih vremena i vida,

te kako analiza tih testova može poslužiti kao pomoćno sredstvo u razvrstavanju učenika u stupnjeve. Istraživanje je pokazalo da je za svrstavanje studenata u grupe prema predznanju u opisnim tekstovima dobar pokazatelj broj natuknica, dok je u tekstovima u kojima studenti prepričavaju događaje korisno promatrati broj svršenih glagola. Marica Čilaš također se osvrnula na glagolski vid prikazavši kako se glagolski vid poučava u nastavi hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika te dala prijedlog za obradu toga učenicima zasigurno najtežega dijela hrvatske gramatike, po stupnjevima učenja. Potrebno je donijeti iscrpan popis priloga i veznika koji strancima služe kao signal za prepoznavanje i uporabu glagolskoga vida. Jasminka Pajtak predstavila je metodički model komparativnoga pristupa povratnim glagolima u hrvatskome standardnome jeziku i njihovoj uporabi, nastao na temelju lektoričina dugogodišnjega iskustva u poučavanju hrvatskoga jezika na talijanskim sveučilištima.

4. PREDSTAVLJANJE KNJIGA I PROGRAMA

U prostorijama Hrvatske matice iseljenika predstavljena su najnovija znanstvena i stručna djela koja se bave (i) hrvatskim kao drugim i stranim jezikom (znanstvene knjige, stručne knjige i priručnici, računalna oprema) te nastavni pristupi.

Vida Kostrenčić-Lukić i Vesna Kosovac predstavile su udžbenik *Učimo hrvatski 1 i 2*. Činjenice da je rasprodan u vrlo kratkom razdoblju i da se priprema novo izdanje sasvim jasno govore o tome kolika je potreba za takvim udžbenicima. Marija Korom predstavila je treće izdanje svojega udžbenika za poučavanje hrvatskoga standardnog jezika na srednjem stupnju učenja, koji je jedan od rijetkih priručnika za nastavu hrvatskoga jezika za više stupnjeve ovladanosti hrvatskim, k tomu vrlo kvalitetan. Temelji se na kontrastivnome (hrvatsko-njemačkome) pristupu, ali mogu se njime uspješno služiti i oni kojima prvi jezik nije njemački. Dio udžbenika *Popis glagola* sadržava više od 700 glagola, a način na koji su razrađene natuknice daleko premašuje sve što se obično podrazumijeva pod popisom, tj. dani su svi podatci koji su potrebni strancu koji uči hrvatski.

Knjigu *Komunikacijom do gramatike* predstavile su Zrinka Jelaska i autorica Dunja Pavličević-Franić. Knjiga se teorijski i primijenjeno bavi ovladavanjem hrvatskim standardnim jezikom u ranojezičnome razdoblju (od šeste do desete godine) zalažući se za novi i drukčiji slijed usvajanja, učenja i poučavanja hrvatskoga jezika u mlađim razredima osnovne škole. Uvodi se pristup tzv. funkcionalne komunikacijske gramatike, tj. ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom u svakodnevnome sporazumijevanju (komunikacijska sposobnost ili uporabno jezično znanje), bez gramatiziranja, teoretiziranja i napametnoga učenja odrednica i pravila.

Zrinka Jelaska i Jasna Novak-Milić najavile su knjigu *Hrvatski kao drugi i strani jezik* koja je pred izlaskom te tri priručnika. Knjiga je opsežno djelo koje pokriva mnoga područja hrvatskoga kao J2 objedinjena u pet cjelina: teorijske osnove, građa hrvatskoga jezika, prikaz postojećih priručnika za učenje hrvatskoga, hrvatski u odnosu s drugim jezicima, te prikaz stanja nastave hrvatskoga za odrasle i prijedlozi za gramatičko poučavanje u nastavi. Priručnici *Morfološki rječnik MORKO* i *Glagolnica – hrvatski glagoli – oblici* zasad postoje samo kao skripta, iako su recenzirani i priređeni za tisak. Pokrivaju važnu potrebu stranaca koji uče hrvatski nudeći im temeljni rječnik (oko 2500 riječi) s ispisanim oblicima promjenljivih riječi (i prijevodima na šest jezika: engleski, njemački, francuski, talijanski, španjolski i švedski), te najčešće glagole (oko 5000 riječi) i njihove paradigme s oznakama prijelaznosti. *Basic Croatian Grammar I: Sounds, forms, word-classes*, također postoji samo u obliku skripta. U njoj se postupno uvodi u gramatičko pojmovlje i one koji nemaju jezikoslovnoga predznanja.

Josip Lasić pokazao je kako se u nastavi može predstaviti imenica *put*. Angelika Kornfeind predstavila je CD-ove namijenjene poučavanju gradišćanskoga hrvatskoga. Opisala je i okolnosti prihvaćanja priručnika za nastavu hrvatskoga u Austriji, što se čini prilično složenim.

Za nastavak druženja i stručne razgovore u opuštenijemu tonu pobrnila se Matica hrvatskih iseljenika organiziravši domjenak, na kojemu su kroatisti čije je područje užega interesa hrvatski kao drugi i strani jezik nastavili druženje.

5. POSTERSKA SEKCIJA

Posebna posterska sekcija, koja se održavala u prostorijama Hrvatske matice iseljenika, obuhvatila je ukupno 15 postera o hrvatskome kao drugome i stranome jeziku.

Osam je postera bilo novih. Njima su se predstavili projekti, škole i ustanove koje znanstveno proučavaju usvajanje, učenje i poučavanje hrvatskoga (dvojezično, kao drugoga i kao stranoga jezika) ili drže nastavu hrvatskoga.

5.1. Projekti

Lidija Cvikić na posteru je pokazala polazište, svrhu i rezultate rada dvaju znanstvenih projekata s novčanom potporom Ministarstva znanosti, obrazovanja i tehnologije: završenoga *Hrvatski kao strani jezik: razvojna gramatika i rječnik*, te sadašnjega *Hrvatski kao drugi i strani jezik* pod voditeljstvom Zrinke Jelaska. Prikazala je vrste prikupljene građe za rječnik za odrasle, dječji rječnik i gramatiku, navela sudjelovanje na skupovima (34 izlaganja

i 4 postera na 21 skupu, od toga 13 u Hrvatskoj i 7 u inozemstvu), izbor iz bibliografije radova, te kratko predstavila tri napisana priručnika i tri u pripremi.

Institut Otvoreno društvo Hrvatska već nekoliko godina provodi program koji se bavi romskim pitanjem u Hrvatskoj (voditeljica je programa Jagoda Novak). Dio su programa i projekti koji se bave hrvatskim jezikom za govornike materinskoga romskoga koji su posterom na skupu predstavile Jelena Kuvač i Gordana Dobravac. Prvi je projekt *Hrvatski kao nematerinski jezik: hrvatski za Rome* proveden u Međimurskoj županiji 2003–2004, a organiziran je u suradnji Sveučilišne škole hrvatskoga jezika i kulture Sveučilišta u Zagrebu i Instituta Otvoreno društvo-Hrvatska, voditeljica Lidija Cvikić. Drugi se takav projekt provodi kao MATRA-KAP program koji financira Kraljevina Nizozemska na području Beloga Manastira, a voditeljica mu je Zrinka Jelaska. Projekti se teorijski i primijenjeno bave usvajanjem hrvatskoga kao nematerinskoga jezika za govornike materinskih romskih (bajaškoga jezika i jezika romani čib), a provode se u obliku seminara za učitelje i nastavnike, pedagoge i romske pomagače. U sklopu projekta izrađen je i Jezičak – priručnik za učitelje s teorijskim dijelom i zadacima namijenjenim učenju hrvatskoga kao J2, a planirana je izrada i kratkoga opisa bajaškoga jezika. U provedbi projekta sudjeluju: Zrinka Jelaska, Lidija Cvikić, Jelena Kuvač, Jasna Novak-Milić, Marija Bošnjak, Gordana Dobravac, odnedavno i Ivana Olujić. S obzirom na to da se projekt bliži kraju (u siječnju će projekt službeno biti završen), određene su smjernice za istraživačku i praktičnu nadogradnju ovoga projekta (obrazovati učitelje kako raditi s romskom djecom, razvijati nove jezične materijale i uvesti predškolu za romsku djecu).

Posterom *POLIN – jezični razvoj: problemi i izazovi* prikazana su jezična istraživanja (hrvatski kao prvi, drugi i strani jezik od najranije dobi, ali i u školskome razdoblju), koja se u posljednjih šest godina provode u Laboratoriju za psiholingvistička istraživanja POLIN. Vodi ga Melita Kovačević, a istraživači su Jelena Kuvač, Maja Mustapić, Marijan Palmović, te Gordana Hržica, Nevena Padovan i Gordana Dobravac koje su poster izradile. Osim domaćih projekata članovi laboratorija sudjeluju i na nekoliko međunarodnih projekata.

5.2. Programi i škole

Posterom Jasne Novak-Milić i Zrinke Jelaska *Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture* prikazan je rad škole koja je osnovana 1990. u suradnji Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatske matice iseljenika (na početku kao Ljetna i Zimska škola). Osim prikaza akademskoga i kulturnoga programa, navedene su i razine jezičnoga znanja (ukupno deset), podatci o prostorima u kojim

se Škola održavala, o studentima, o stručnoj i nastavnoj osposobljenosti nastavnika i jezicima kojima vladaju, o posebnostima. Škola je povezana s drugim djelatnostima i ustanovama – njezini suradnici sudjeluju u domaćim i međunarodnim znanstveno-istraživačkim projektima, studiraju na poslijediplomskome studiju Sveučilišta u Zagrebu, stječu iskustvo na stranim sveučilištima i lektoratima, pišu knjige i priručnike, mentori su mlađim kolegama. Oni su i potaknuli organiziranje ovoga skupa i bitno sudjelovali u njegovu provođenju.

Posterom *Croaticum – hrvatski kao drugi/strani jezik 1962.–2005.* koji je izradila Milvia Gulešić-Machata, a autori su mu i Marica Čilaš, Antonio Juričić, Dinka Pasini i Sanda Lucija Udier, prikazan je rad lektorata s najdužim iskustvom u poučavanju hrvatskoga kao stranoga jezika, programi, grafikon nagloga porasta broja studenata na *Croaticumu* u posljednje četiri akademske godine i broj studenata po zemljama na primjeru jednoga semestra. Pokazano je i kako su razine znanja usporedive s Europskim jezičnim okvirom, odnosno ljestvicom koja jezična znanja dijeli na šest stupnjeva.

Centar za strane jezike prikazao je poster Vide Kostrenčić-Lukić i suradnika u kojemu se vidi djelatnost ove škole za strane jezike koja poučava i hrvatski kao strani jezik. Suradnici Centra dugo poučavaju hrvatski (u Zagrebu, a u novije doba i u Dubrovniku), često u suradnji s inozemnim ustanovama, a izrađuju i vlastite priručnike.

Valerija Skender prikazala je posterom *Teaching Croatian as a Second Language* nastavu hrvatskoga za djecu iseljenika u Australiji. U Australiji se poučavanjem useljeničkih jezika u novije doba bavi na sve modernijoj razini. Lucija Šarčević prikazala je učenje naziva mjeseci u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika.

5.3. Znanstveni radovi

Sedam je izloženih postera prije bilo predstavljeno na međunarodnim znanstvenim skupovima. Oni su odraz vrsnoće stručnjaka koji se znanstveno bave hrvatskim kao J2, što pokazuje i činjenica o prihvaćanju radova na skupove Europskoga društva za usvajanje drugoga jezika (EUROSLA), vodećega europskoga skupa s područja usvajanja drugoga jezika, koje ne prihvaćaju sve poslane sažetke. Stoga je svim sudionicima skupa bilo vrlo korisno vidjeti kojima su se znanstvenim spoznajama hrvatski (uglavnom mlađi) znanstvenici predstavili lingvistima iz svijeta i koje su vidove hrvatskoga jezika proučavali. Takav je način predstavljanja hrvatskoga iznimno važan za naš jezik jer isključivo znanstveno i stručno pokazuje njegova obilježja pa se tako hrvatski ravnopravno svrstava među istraživane jezike svijeta.

Na znanstvenome skupu Europskoga društva za proučavanje drugoga jezika EUROSLA 14, koji je održan u rujnu 2004. u španjolskome gradu San

Sebastianu, Lidija Cvikić, Jelena Kuvač i Gordana Dobravac predstavile su posterom *The Acquisition of the Croatian language for Speakers of Roma Language(s)* poteškoće s kojima se susreću romska djeca u ovladavanju hrvatskim. Rad se bavi usvajanjem rječnika, imenske i glagolske morfologije djece koja pripadaju dvama različitim romskim jezičnim zajednicama, ali odrastaju i u različitom hrvatskom jezičnom okruženju (zagrebački i međimurski zavičajni govor). Promatra se i utjecaj njihova J1 na hrvatski kao J2, ali i odnos njihova kajkavskoga idioma i standardnoga hrvatskoga, budući da im je standardni hrvatski zapravo treći jezik, tj. J3.

Poster *Interculturalism in Bilingual Lexical Development*, autorica Gordane Dobravac, Gordane Hržice, Maja Mustapić i Nevene Padovan, prvi je put predstavljen na X. međunarodnome kongresu za istraživanje dječjeg jezika (IASCL) koji se u srpnju održavao u Berlinu. Posterom su se predstavili podatci dobiveni četverogodišnjim istraživanjem na projektu *Razvoj jezika jednojezične i dvojezične djece* koji je provodio Institut Ludwig Boltzman Sveučilišta u Beču u suradnji s Laboratorijem za psiholingvistička istraživanja Edukacijsko-rehabilitacijskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Projektom se želio opisati jezični, kognitivni, psihološki i socioekonomski razvoj dvojezične (hrvatski uz talijanski u Istri) i jednojezične djece (Zagreb). Istraživanja su se uglavnom osnivala na opisu leksičkoga razvoja i razlika između jednojezične i dvojezične djece. Cilj je postera bio pokazati utjecaj okolinskih, društvenih i osjećajnih čimbenika na jezični razvoj, jednojezični ili dvojezični.

Na EUROSLA 15 održanome u rujnu 2005. u Dubrovniku hrvatski su stručnjaci bili predstavljeni s čak četiri postera. Marija Dražić, Jasna Novak-Milić i Milvia Gulešić-Machata predstavile su uporabu kohezivnih sredstava učenika hrvatskoga posterom: *Connectors as Indicators of Higher Language Competence*. Na slučajno odabranim sastavcima srednje i napredne razine učenja hrvatskoga kao stranoga jezika raščlanile su uporabu konektora i usporedile je sa stupnjem jezične kompetencije učenika. Pokazalo se da polaznici tečajeva hrvatskoga koji su na nižoj razini jezičnoga znanja rabe zanemariv broj konektora, polaznici srednje razine rabe ih veći broj, ali s dosta pogrješaka, dok polaznici na višim razinama rabe približno jednak broj konektora, ali znatno točnije od studenata srednje razine znanja.

Posterom *Slavic Verb Aspect: A Step Too High for Native-like Speakers Competence?* Zrinka Jelaska, Lidija Cvikić i Maša Musulin prikazale su ovladanost glagolskim vidom i njegovu osviještenost trinaest odraslih učenika hrvatskoga kao J2 naprednije razine. Glagoli su odabrani između 4000 najčešćih hrvatskih riječi. Na temelju prijevodnoga zadatka pokazalo se da učenici češće prevode samo jednim glagolom, a ne s vidskim parom pri čemu češće odabiru svršene glagole. Pokazano je kako je određivanje glagol-

skoga vida znatno olakšano ako je učenicima ponuđen par, a ne samo jedan glagol te da su u zadanim rečenicama učenici sposobni odabrati točan glagol s obzirom na vid, ali ga pri tome ga ne znaju pravilno i sprežati. To pokazuje da je usvajanje vida povezanije s leksičkom nego morfološkom razinom, iako je ona morfološki označena.

Zrinka Jelaska i Gordana Hržica pokazale su osobitosti ovladavanja hrvatskim jezikom hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka posterom *In search for a Missing Part: Identification and Generational motivation in Learning the L2*. Uspoređujući odrasle učenike hrvatskoga kao nasljednoga jezika (jezika useljeničke ili manjinske zajednice) s odraslim učenicima koji hrvatski uče kao drugi i strani jezik, pokazale su njihove sličnosti i razlike u procesu učenja i motivaciji. Nasljedni učenici hrvatskoga vladaju hrvatskim u rasponu od dvojezičnih govornika, pasivnih govornika hrvatskoga do osoba koji nemaju nikakvo znanje hrvatskoga. Govornici koji uče jezik predaka po procesu učenja slični učenicima stranoga jezika, dok dvojezični govornici slični učenicima drugoga jezika. No motivacija povezuje učenike nasljednoga jezika i suprotstavlja ih učenicima hrvatskoga koji podrijetlom nisu povezani s hrvatskim kao materinskim jezikom. Osim uvođenja pojma naraštajne (generacijske) motivacije, rad pokazuje utjecaj samoga formalnoga učenja na motivaciju, važnost biografskih podataka u proučavanju motivacije i opširno prikazuje pojedinačni slučaj u kojem je motivacija igrala ključnu ulogu u prevladavanju prepreka u učenju jezika. Posterom *Croatian and Slovenian Relatives and Neighbours* Anita Peti-Stančić pokazala je kako na hrvatske govornike slovenskoga kao J2 utječu sličnosti i razlike između hrvatskih i slovenskih leksema. Na temelju ankete autorica je zaključila da posebnu poteškoću čine tzv. lažni parovi te predložila pet koraka kojima se može utjecati na povećanje studentova rječnika u J2. Na III. kongresu logopeda Hrvatske koji se u rujnu i listopadu 2005. godine održao u Dubrovniku posterom *Tko kome jezično slični: dvojezični PJT-u ili urednim govornicima?* Jelena Kuvač, Maja Mustapić, Gordana Dobravac i Gordana Hržica pokazale su norme označavanja i usvajanja posvojnosti u hrvatskome jeziku s tri razvojna koraka: 1. od + genitiv, 2. pridjevska posvojnost i 3. uporaba posvojne zamjenice. Ispitivanjem posvojnosti kod jednojezičnih urednih govornika, jednojezičnih govornika s posebnim jezičnim teškoćama te višejezičnom djecom nastojale su utvrditi sličnosti i razlike u izražavanju posvojnosti kod navedenih skupina ispitanika. Međutim, glavni je cilj postera bio potaknuti u području logopedije noviju tematiku: otkrivanje jezičnih teškoća u dvojezičnih govornika. U posteru se problematizira odnos višejezičnosti i jezičnih teškoća, kako tumačiti rezultate jezičnih ispitivanja dvojezične djece, te iznose “opasnosti i zamke” nepravilnih usporedbi ovih triju jezično heterogenih skupina ispitanika.

6. OKRUGLI STOL

Prvi znanstveni skup Hrvatski kao drugi i strani jezik završio je nakon su-
botnjih sekcija okruglim stolom s temom Hrvatski kao komunikacija. Razgo-
varalo se o stanju učenja i poučavanja hrvatskoga u inozemstvu, o ulozi Hr-
vatske kao matične zemlje u promicanju učenja hrvatskoga jezika, o opskrbi
lektorata materijalima, o različitim poteškoćama lektora, o imenu hrvat-
skoga jezika i predmeta u okviru kojega se poučava na stranim sveučilištima.
Tročlani odbor (Josip Silić, Ivo Pranjković i Anita Peti-Stantić) dobio je za-
datak da sastavi predloženi tekst deklaracije koja će se poslati u hrvatska
veleposlanstva i na strana sveučilišta. Na kraju je predsjednica Organiza-
cijskoga odbora skupa, Zrinka Jelaska, naglasila potrebu za udruživanjem
snaga u istraživanjima u hrvatskome kao drugome i stranome jeziku – malo
je onih koji se bave tim područjem, a potrebni su svi priručnici koje imaju
i svjetski jezici i na kojima rade velike radne skupine stručnjaka.

Uz izlaganja koja su izuzetan doprinos struci izuzetna vrijednost skupa
bilo je i poticajno ozračje suradnje i zajedničkih projekata. Mnogi su na
odlasku rekli: Veselimo se sljedećem HIDIS-u!

HIDIS – The First Scientific Conference of Croatian as a Second and a Foreign Language

*The first scientific conference dedicated to 'Croatian as a second and foreign
language' was recently held in Zagreb. All working in that particular field
converged into one place – from language acquisition and language learning
theorists to teachers, lectors of Croatian as a second or foreign language
from many institutions in Croatia and around the world. In two days, thro-
ugh their presentations, poster exhibitions and book promotions participants
proved that Croatian as a foreign and second language is being given more
and more attention and that a major step forward has been made in this
field in the last several years.*

Ključne riječi: hrvatski kao strani i drugi jezik, ovladavanje drugim jezi-
kom, znanstveni skup

Key words: second language acquisition, Croatian as L2, scientific confe-
rence, bilingualism, plurilingualism